

GETTIER PROBLEMİ BAĞLAMINDA EPİSTEMİK GEREKÇELENİRME ANLAYIŞININ KRİTİĞİ*

Gülümser DURHAN¹

Öz

Kesin bilginin imkânı sorunu, geleneksel epistemolojide bilgi konusundaki tartışmaların zeminini oluşturmaktadır. Kimi, kesin bilginin imkânını savunurken; kimi, kesin bilgiye ulaşmanın imkânsız olduğu düşüncesiyle epistemolojide şüpheci tartışmalara vesile olmuşlardır. Ancak çağdaş epistemolojide bu anlayış yerini, gerekçelendirme sorununa bırakmıştır ve bilginin koşulu, *inanç*, *doğruluk* ve *gerekçelendirmeye* bağlı kılınmıştır. Gettier bu koşullardan, kesin bilginin elde edilemeyeceğini savunur ve gerekçelendirilmiş doğru inanç bilgi midir sorunsalı üzerinden düşüncelerine açıklık kazandırır. Ona göre, gerekçelendirme, bilgi için yetersizdir ve gerekçelendirilmiş olduğu düşünülen hallerde bile yanılabilirlik ihtimali ve rastlantısal durumlar olabilir. O halde çağdaş epistemolojinin merkezi problemi, doğru inancın bilgiye nasıl dönüşeceği, ne ölçüde gerekçelendirilebileceği ve gerekçelendirme yöntemlerinin bilgi de yanılma ihtimalini bütün olası durumlar için ortadan kaldırıp kaldıramayacağı düşüncesidir. Bu doğrultuda amacımız, Gettier düşüncesinde epistemik gerekçelendirmenin gerek ve yeterliliğinin mantıksal analizini yapmak ve bütün olası durumlar için bilgide yanılabilirliğin bütünüyle ortadan kaldırılmasının olanaklılığını tartışmaktır.

Anahtar Sözcükler: Epistemoloji, gerekçelendirme, inanç, mantık, Gettier

THE CRITICALITY OF EPISTEMIC JUSTIFICATION IN THE CONTEXT OF THE GETTIER PROBLEM

Abstract

The question of the possibilities of certain knowledge forms the basis of discussions on knowledge in traditional epistemology. Some have been instrumental in sceptical discussions in epistemology, with the idea that certain information is possible and impossible. However, the condition of knowledge in contemporary epistemology is

* Bu çalışma 9-11 Mart 2018 tarihinde Mardin’de gerçekleştirilen İKSAD 1.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulan “Epistemik Gerekçelendirme Anlayışının Gettier Problemi Bağlamında Mantıksal Analizi” adlı yayınlanmamış bildirin genişletilmesiyle hazırlanmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, g.durhan@alparslan.edu.tr

linked to faith, truth and justification. Gettier argues that certain knowledge cannot be obtained from these conditions. According to him, justification is insufficient for knowledge and there may be fallibility even in justified cases. Then the central problem of contemporary epistemology is the idea that how the right belief is transformed into knowledge and the justification methods cannot remove the possibility of misinformation from all sides for all possible situations. Our aim is to discuss the adequacy of epistemic justification in Gettier's thinking and the possibility of eliminating the fallibility in knowledge for all possible situations.

Keywords: Epistemology, justification, belief, logic, Gettier

Giriş

Bilgi, haklılaştırılmış veya lehinde birtakım gerekçelendirilmelere sahip olan inanç olarak ele alınabilir. Bu noktada gerekçelendirme de bir önermenin bilinebilmesinin ön koşulu olarak görülebilir. Bu argümanları destekler mahiyette Ayer gerekçelendirmeyi, bir ifadenin kesinliğini sağlayan gerekli koşul (Ayer, 1956, s. 31) olarak değerlendirir. Yine H. Putnam, eğer hakikati elde etme durumundan gerekçelendirme koşulunu çıkarırsak ortaya koyulan düşünceler kuru gürlütüden, boş sözden öte bir şey olmaz (Putnam, 2000, s. 314) diyerek, gerekçelendirmenin doğru ile yanlış ayırt etme noktasında vazgeçilemez ölçüt olduğunu öne sürmektedir. Dolayısıyla bu durumda gerekçelendirme, bir düşüncenin sağlamlaştırılması olmaktadır ve sağlamlaştırılmış yargı muhatabına doğru bilgi olma inancını yüklemektedir.

Bu bağlamda inancı tanımlarsak; inanç, “doğruluğuyla ilgili kesin veriler bulunmamasına rağmen, doğruluğu lehinde belirli dayanaklar olan bir önermenin doğru olduğunu düşünme ya da savunma; kesin bilgiden daha zayıf, temelsiz sanıdan daha güçlü bilgi parçası” (Tanrıverdi, 2012, s. 7) olarak ele alınmaktadır. O halde bir fikre inanmaksızın onu bilgi olarak savunmak, bilgide güvensizliği, dolayısıyla septisizme yol açmaktadır. Bu noktada inanç, bir düşüncenin doğruluğuna kanaat getirme anlamında, bilginin bir unsuru olduğu görülmektedir.

Doğruluk ise, genel anlamda yargının nesnesine uygunluğu ya da nesnesiyle uygunluk taşıyan yargı doğrudur (Tepe, 2016, s. 206) şeklinde ifade edilir. O halde doğruluk özneye ilişkindir; öznenin olmadığı yerde bir doğruluk ya da yanlışlıktan söz etmek mümkün değildir. Yalnız buradaki uygunluk, Gettier problemi bağlamında sadece söylenilenin nesnesine tekabül etmesi değildir. Aynı zamanda o sözün, doğru olduğunu gösteren gerekçelerle de uygunluk sağlaması gerekmektedir. Söz gelimi "bu ağaç, elma ağacıdır" sözünün gerçekten elma ağacına işaret etmesi doğrudur. Bu düşünce doğrudan elde edilir. Ancak bazen bazı

düşünceleri doğrudan kavrayamayız; dolaylı olarak bir düşüncenin doğruluğuna kanaat getiririz ki bu da ortaya konan gerekçelerle mümkündür. Söz gelimi, Ayşe Ali'nin yemek haneye gittiğini görmüştür ve yemekhanede ise çorba dışında başka yiyecek olmadığını öğrenmiştir. Bu nedenlerden yola çıkarak "Ali çorba içmiştir" inancına sahiptir. Dolayısıyla bu ifadenin doğruluğu da bu tarz nedenlerle sağlanmaktadır. O halde doğruluk ile inanç arasında bir ilişki söz konudur: İnanç sahibi özne, bir düşünceye, doğru olduğunu düşündüğü için inanır ve onun doğru olduğunu düşündürtecek haklı gerekçeleri vardır. Bu durumda inancın oluşması, düşüncenin doğru olduğu anlayışını gerektirir. O halde doğruluk şu şekildedir:

Ayşe inanıyor ki Ali çorba içmiştir.

Ali çorba içmiştir.

O halde Ayşe'nin Ali'nin çorba içtiğine inanması için nedenleri vardır.

Ya da bu düşünceyi sembolik olarak ifade edersek;

A inanıyor ki P'dir.

P doğrudur.

O halde A'nın P olduğuna inanması için nedenleri vardır.

Dolayısıyla bir fiile ilişkin birtakım nedenlerin olması, o fiilin öyle olduğuna dair kişide bir inanç oluşturmaktadır. Bu inanç doğru ise bilgiye ulaşılmış olmaktadır. Goldman'ın ifadesiyle: "Bir p önermesini bilmek, p'nin doğru olduğunu bilmektir" (Goldman, 1986, s. 42). Bu ifade, doğruluk bilginin gerek ve yeter koşuludur demeye gelmektedir. Ancak P önermesini bilmek için onun doğru olmasının yanı sıra onu doğru kılan gerekçelerin de doğru olması gerekmektedir. İşte bu durum Gettier probleminin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Öyle ki Gettier, ifade doğru; ancak bu ifadenin doğruluğu için ortaya atılan nedenler doğru değilse o zaman şans eseri doğru olan bu düşünceyi, bilgi olarak kabul etmemek gerektiği ve geleneksel epistemolojinin aksine gerekçe-doğruluk-inanç üçlüsünün yanında dördüncü bir unsura ihtiyaç olduğu düşüncesi ile yola çıkmıştır.

Bu bağlamda Gettier, 1963 yılında bir gerekçe sunarak sağlamlaştırıldığı düşünülen bir düşüncenin ki -bu düşünce inanç, kanı, sanı olabilir- gerçek bilgi olarak kabul edilip edilemeyeceği düşüncesi üzerinde durmaktadır. Böyle bir sorunsalın analizini örneklerle ortaya dökmüş olması Gettier'in daha net anlaşılmasını sağlamıştır. "Gettier tipi örnekler" (Grunberg, 1999, s.100) denilen bu örnekler üzerinden filozoflar bilginin gerekli şartlarını ortaya koymuşlardır. Bu şartların üç tür olduğunu; ancak bu üçünün yanında dördüncü bir

türün de olduğunu düşünen bu filozofların dördüncü bir şart arayışı problemi mantık düşüncesinde *Gettier problemi* olarak ele alınmaktadır. Ayrıca bu sorun *dördüncü koşul problemi* olarak da adlandırılmaktadır. Zira bu problem, geleneksel bilgi tanımında yer alan inanç, doğruluk ve gerekçelendirme unsurlarına ek olarak dördüncü bir koşul mümkün müdür sorusunun sorulmasına yol açar (Başdemir, 2011, s. 116) ki bu da Gettier probleminin temel tezi olmaktadır. Böylece Gettier problemi ile birlikte Platon'dan bu yana kabul edilen geleneksel bilgi tanımı, ciddi bir şekilde sorgulanmaya başlanmıştır.

Geleneksel Bilgi Tanımı

Platon'dan beri devam eden süreçte bilgi; doğruluk, inanç ve gerekçelendirme unsurlarının bileşkesinden oluşan bir düşüncedir. Bu düşüncenin yapısı da, gerekçelendirilmiş doğru inanç bilgidir şeklinde kurulmaktadır. Dolayısıyla geleneksel bilgi tanımı üç parçalıdır ve bu üç parçanın oluşu bilginin oluşabilmesinin gerekli ve yeterli şartıdır.

Geleneksel bilgi tanımı ilk şeklini, Platon'un *Theaitetos* diyalogunda almıştır. Diyalogda, doğru inancın bilgi olamayacağı sorunsalı üzerinde durulur. Bu inceleme sonunda Platon, doğru inancın bilgi için yeterli olamayacağı sonucuna ulaşır. Bu sonuç, diyalogdaki şu örnekle pekiştirilir: Söz gelimi, zorbalık ya da hırsızlık olayının görüldüğü bir mahkemede hâkime savunma tarafı, suçsuzluğunu sağlayacak deliller sunamamaktadır. Ancak zanlının suçsuzluğunu hâkim, bir düzmededen ibaret olan savunma avukatının sözlerine göre belirlemiştir. Ne var ki savunma düzmece olsa da zanlı gerçekten suçsuzdur ve hâkim de bu noktada doğru karar vermiştir. Bu durumda hâkimin, bilgisi olmadığı bir olayda ve yanlış gerekçelerle zanlının suçsuzluğu konusunda doğru inanca sahip olduğu görülmektedir. O halde bu örnekten kendi başına doğru inancın bilgi olmadığı anlaşılmaktadır (Platon, 2009, s. 526-527). Zira her ne kadar doğru çıkmış olsa da hâkim, 'ben zanlının suçsuz olduğunu biliyorum' diyemez. Çünkü bildiğini iddia edecek yeterli ve gerekli delile sahip değildir.

Yine sırf batıl inançlarımın gereği çayımda bir çöp çıktığında misafir gelecek diyebilir ve buna inanabilirim. Ve gerçekten de bir kaç saat sonra misafir gelebilir. Ancak misafir geleceğine olan inancım sadece büyüklerimin söylediği 'çay da çöp çıkarsa misafir gelir' şeklindeki ve benim de öyle olduğuna ilişkin inanmamdan veya hissiyatlarımdan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu inanç gerçekleşmiş veya doğrulanmış olsa dahi bunun bilgi olduğunu söylemek imkânsızdır.

Görüldüğü gibi doğru inancın bilgi olarak görülmesi tek başına yeterli olmamaktadır. O halde bilgide gerekli ve yeterliliğe ulaşmak için inancın doğru olmasının yanında başka bir duruma da ihtiyaç vardır ki bu da o inanca sahip olmayı gerektirecek mantıklı nedenler ya da

gerekçeler olmasıdır. Öyle ki bu gerekçelendirme -ki bu bir ifadenin logos boyutunu temsil eder- söze ya da önermeye, mantıklı bir yön sağladığı için önermenin anlamlı olmasını da sağlamaktadır. Öyle ki doğruluğu gerçekleşmiş bilgi düzeyindeki bir düşünceye delil olarak 'öyle hissettim' veya 'öyle inanıyorum' gibi bir temel oluşturmak kadar boş, anlamsız bir şey yoktur. Dolayısıyla bu, bilgi olarak da kabul edilmez. Ancak söz gelimi yukarıdaki örneği temellendirirsek, 'bizi aradılar ve birkaç saate misafirliğe geleceklerini bildirdiler' vb. gibi nedenlerle bu inancımızı delillendirmek daha mantıklı, anlamlı ve kayda değer olur. Dolayısıyla sözü geçen diyalogda Platon, "kanıta (logos) dayanan doğru sanı bilgidir; bu kanıttan yoksun olan ise, bilgi ile hiçbir alakası yoktur" (Platon, 2009, s. 526-527) diyerek bilginin gerekçelendirilmiş doğru inanç olarak tanımlanması gerektiğini, delilden yoksun düşüncenin sanıdan öte bir şey olmayacağını belirtmiş ve Gettier'e kadar olan süreçte bu düşünce geçerliliğini korumuştur.

Gettier Sorunsalı

Gettier; Platon'un ortaya koymuş olduğu, gerekçelendirilmiş doğru inancın bilgi olduğu iddiasına karşı çıkmaktadır. Zira ona göre, doğru olan veya bilgi olarak kabul edilen bir önermenin yanlış gerekçelendirmeye dayanması mümkündür. Bu durumda gerekçesi yanlış olan bir şeyi bilgi olarak mı kabul etmeliyiz? ki Gettier bunu bilgi olarak görmez. Öyle ki yanlış gerekçelerle doğru sonuca ulaşmak da olanaklıdır; ancak bu da rastlantısal olarak ya da şans eseri doğru olabilir. Bu şekilde elde edilmiş bir şeyi biliyorum demek ya da bilgi olarak görmek mantık dışıdır.

Gettier "gerekçelendirilmiş doğru inanç bilgi midir?" adlı üç sayfalık makalesinde kendi bilgi düşüncesine ışık tutar. Gettier bu makalesinde, önermesel bilginin farklı şekillerde sunulabileceğini belirtir. Ve bunu üç şekilde izah eder (Gettier, 1963, s. 121):

İlki, Platon'un düşüncesini destekler şekildedir:

a) Eğer ve sadece aşağıdaki koşullar sağlanırsa A kişisi, *P* önermesini biliyordur.

(i) *P* doğrudur.

(ii) A kişisi *P*'ye inanıyor.

(iii) A kişisinin *P*'ye inanması için gerekçesi vardır.

İkincisi, örneğin Chisholm bilgi için gerekli ve yeterli şartları şu şekilde izah eder:

b) Eğer ve sadece aşağıdaki koşullar sağlanırsa A kişisi, *P* önermesini biliyordur.

(i) A kişisi *P*'yi kabul etmektedir.

(ii) A kişisi *P* için yeterli kanıtı sahiptir.

(iii) P doğrudur.

Üçüncüsü ise, Ayer'in düşüncelerini taşır:

c) Eğer ve sadece aşağıdaki koşullar sağlanırsa A kişisi, *P* önermesini biliyordur.

(i) P doğrudur.

(ii) A kişisi P'nin doğruluğundan emindir.

(iii) A kişisi P'nin doğru olduğundan elindeki kanıtlar itibarıyla emin olma hakkına sahiptir.

İlk örnekte verilen maddeler A'nın P'yi bildiği önermesinin doğruluğu için yeterli değildir. Aynı durum ikinci ve üçüncü örnek için de geçerlidir. Zira "yeterli kanıtla sahip olma" ile "doğruluğundan emin olma", "inancın gerekçesi" olması aynı manadadır.

Gettier'e göre A'nın P'ye olan inancının gerekçelendirilmesinin A'nın P'yi bildiğinin gerekli ya da zorunlu koşulu değildir. Zira sonuç doğru olsa dahi gerekçe yanlış olabilir. O nedenle ortaya konulmuş olan sonuç da bilgi teşkil etmez. Gettier makalesinde bu gelenekselleşmiş bilgi anlayışına ilişkin birbirine benzeyen karşı örnekler sunar. Böylece bu geleneksel bilgi tanımının geçerli bir ifade olduğu kanısını felsefi bir yöntem kullanarak yıkar. Gettier'in kullanmış olduğu örneklerden yola çıkarak bakarsak;

“Ahmet” adlı bir öğretmen, sınıfındaki “Elçin” adlı bir öğrencinin Ford markalı bir araba sahibi olduğuna inanıyor. Bunun için haklı gerekçeleri var. Örneğin Ahmet, birkaç defa Elçin'i Ford markalı bir arabasından bahsederken duymuş ve dahası Elçin'i Ford marka bir araba sürerken görmüştür. Öte yandan Ahmet öğretmenin bilgisi olmaksızın "Ali" adlı ve aynı sınıfta olan bir öğrencinin Ford markalı bir arabanın sahibi olduğunu varsayalım. Buradan Ahmet öğretmenin oluşturabileceği önermeler şunlardır:

F: Elçin Ford markalı bir araba sahibidir.

H: Sınıfta Ford markalı bir araba sahibi olan öğrenci vardır.

Burada F'den mantıksal olarak H önermesi türetilmiştir. Ancak Ford markalı bir arabaya sahip olan Elçin değil Ali'dir.

P: Ali Ford markalı bir araba sahibidir.

Şu durumda F önermesi iyi gerekçeleri sahip olmasına rağmen yanlışken, ondan türetilen H önermesi rastlantısal ya da şans eseri olarak doğrudur. Dahası iyi gerekçeli bir önerme olan F'den türetildiği için; gerekçeli olan önermeden çıkan sonuç da zorunlu olarak gerekçelidir gereği, H önermesi de gerekçeli bir önermedir. Dolayısıyla Ahmet'in H inancı hem gerekçeli hem doğru inançtır. Ancak Ahmet'in gerekçesi doğru olan P önermesine değil,

yanlış olan *F* önermesine dayandığı için gerekçelendirilmiş doğru inancın bilgi olmadığı ortaya çıkar (Grunberg, 1999, s. 102). Dolayısıyla *H* önermesi bilgi olarak kabul edilemez ya da Ahmet'in gerekçesi yanlış olsa da ortaya konulan *H* önermesini bildiği söylenemez.

Başka bir örnekteyse, bir çayırdaki bulunan Ali, uzakta koyun olarak algıladığı bir nesneyi görüyor. Ali, bu algısına dayanarak şuna inanıyor:

P: Çayırdaki bir koyun vardır.

Ancak Ali'nin koyun olarak algıladığı nesnenin gerçekte iri ve tüylü bir köpek olduğunu; ancak çayırdaki Ali'nin görmediği bir yerde gerçekten bir koyunun bulunduğunu varsayalım. Bu durumda *P* önermesi doğru olur. Oysa Ali, *P* olduğunu bilmiyor. Nitekim gerekçesi algı yanılgısına dayanıyor. Bu örnek de aynı şekilde gerekçelendirilmiş doğru inancın bilgi olmadığını gösteriyor (Başdemir, 2011, s. 120). Dolayısıyla Ali'nin çayırdaki bir koyun olduğunu bildiği söylenemez.

Aynı şekilde yolda giderken polis maketini gören bir sürücü, yolda polis olduğunu söyler. Ancak gerçekten de ilerde kuytu bir köşede polis aracı vardır ve sürücü bunu görmemiştir. Bu durumda sürücünün 'yolda polis var' önermesi doğru olur; ancak bunun aynı zamanda bilgi olduğunu söylememiz olanaksızdır. Zira kişi polis aracını değil polis maketini gerekçe olarak göstererek polisin olduğuna yönelik yargıda bulunmuştur. Bu nedenle ortaya sürülen düşünce yanlış gerekçelendirilmiş doğru inanç olmaktadır.

Gettier'in yukarıdaki gibi benzeri örneklerinden anlaşılıyor ki gerekçesi doğru olmayan bir inançtan oluşturulmuş bir sonuç doğru olsa dahi bilgi değeri taşımamaktadır. Bu anlayış, mantıkta kullanılan akıl yürütme kurallarına uygun olarak "öncüllerden biri olumsuz ise sonuçta olumsuz" (Çüçen, 2012, s. 118) dur kuralına dayandığını düşünmekteyiz. Zira mantıkçıların da ifade ettiği gibi yanlış öncülden doğru sonuca gidilmez. Söz gelimi Ali'nin İstanbul arabasına bindiği gören Ece, Ali'nin İstanbul'a gittiğine dair oluşan inancından dolayı Ali şehir dışındadır sonucunu ortaya koysa; ancak Ali Antalya'da olsa, ortaya koyduğu sonuç doğrudur. Fakat bu sonuç Ali'nin İstanbul'da olduğu düşüncesiyle ortaya atılmış bir düşünce olduğundan Gettier için bunu bilgi olarak kabul edemeyiz veya Ece'nin bilgi sahibi olduğunu söyleyemeyiz. Dolayısıyla geleneksel bilgi anlayışının tersine Gettier için 'gerekçelendirilmiş doğru bilgi' bilgi değildir. Böylece Gettier geleneksel bilgi anlayışına karşı çıkan ilk filozof olmuştur.

Gelinen bu noktada çağdaş epistemolojide, üç şarta dayandırılan geleneksel bilgi anlayışına dördüncü şart olarak, 'yanlış olan hiçbir öncülün olmaması' eklenmektedir. Böylece Gettier probleminin mantıksal çözümlenmesi şu şekilde olmaktadır:

A kişisi, P önermesinin bilgisine, eğer ve sadece aşağıdaki koşullar sağlanırsa sahip olur.

(i) P doğrudur.

(ii) A kişisi P'ye inanıyor.

(iii) A kişinin P'ye inanması için gerekçesi vardır.

(iv) A kişinin P önermesine inanmasının doğru dayanakları vardır (Başdemir, 2011, s. 54).

Görüldüğü gibi yanlış gerekçeyle ortaya konan sonucun, epistemik bir değeri söz konusu değildir. Aynı zamanda sunulan gerekçelerin ya da delillerin de sağlam olması gerekmektedir. Dolayısıyla Gettier için gerekçelendirmenin doğruluğu ayrı bir önem arz etmektedir.

Sonuç

Hem geleneksel bilgi tanımında hem de Gettier'in açıklamalarında gerekçelendirme önemli bir statüye sahiptir. Öyle ki geleneksel bilgi anlayışında ortaya koyulan görüşün gerekçelendirilmesi doğru olarak görülmesi ya da bilgi olarak kabul edilmesi için yeterliyken, Gettier de bu durum gerekçe eğer sağlamsa, bozucu bir duruma sahip değilse mümkün olmaktadır. Dolayısıyla her iki görüş için de gerekçelendirme, bilgi için vazgeçilmez unsur olmaktadır.

Bilginin ölçütü olarak her ne kadar gerekçelendirme istense de gerekçe ortaya koyulamayacak durumlarda söz konusudur. Söz gelimi, insanların kendi duygu ve düşüncelerini ortaya koyan sübjektif önermeler (Emiroğlu, 2013, s. 106) vardır. Bunlar "bugün içimde bir sıkıntı var", "başım feci şekilde ağrıyor", "ellerim karıncalanıyor" gibi doğruluğu ancak kişinin kendisince bilinebilecek ifadelerdir. Yine geçmişte ki tecrübeler ya da hatıralar da aynı şekilde gerekçe öne sürülemeyecek durumlardır. Zira "geçen sene durmadan başım ağrıyordu" gibi bir ifadenin sahibine, bunu nasıl biliyorsun sorusu sorulsa, kişinin vereceği cevap, ancak "hatırlıyorum" olacaktır ki bu cevap bir gerekçe olarak geçersiz kalacaktır. O halde kişinin kendi yaşantısına bağlı ve doğrudan; ancak kendisinin bilebileceği durumlar için gerekçelendirmenin bir bağlayıcılığı yoktur. Bu tür durumlar, "dolaysız ya da temel inançlar" (Başdemir, 2011, s. 47) dir. Bunların bağlayıcılığı, kişinin doğrudan kendisiyle ilişkilidir ya da bu tür bilgi, bilgi olmağını doğrudan kendisinden alır. Doğrudan olduğu için açık ve seçiktir. Ayrıca yine metafizik alan veya numen alanı dediğimiz âlem için

Durhan, G. (2019). Gettier problemi bağlamında epistemik gerekçelendirme anlayışının kritiği.
Humanitas, 7(13), 36-45

de bu düşüncenin geçerliliği yoktur. O halde Gettier'in düşüncesinin doğruluk değerini ancak dış dünyada arayabiliriz.

Gelinen bu noktada görüyoruz ki gerekçelendirilebilmesi açısından, bilgi söz konusu olduğunda, dolaylı inançlara ihtiyaç vardır. Zira biz subjektif ifadeler için değil çıkarımsal ya da istidlali durumlar dediğimiz dolaylı durumlar üzerinde bilgi arayışına gireriz. Bu bilgi doğrudan değil dolaylı olarak bilinen, yani bir başka bilgiyi gerektiren ve bu bilgiden akıl yürütme yoluyla çıkarılan bilgidir (Öktem, 2003, s.141). Dolayısıyla bu tür bilgi için gerekçeye ihtiyaç vardır; doğrudan bilgi gibi açık ve seçik değildir.

O halde gerekçelendirme anlayışının Gettier problemi bağlamında, epistemik bağlayıcılığı söz konusu olacaksa, önerme istidlali inançlara dayanmalıdır veya gerekçelendirmeye ihtiyaç duyacak durumlar üzerine olmalıdır. Ayrıca bu inançlar için öne sürülen gerekçe, başka bir şeyi düşündürmeyecek veya şans eseri ya da rastlantısal olarak doğru olmayacak şekilde sağlam ve güvenilir bir temel oluşturmalıdır. Bu oluşum ise ancak doğru bir akıl yürütmenin nasıl olması gerektiğine ya da doğrunun nasıl elde edilebileceğine yönelik ortaya konan mantık kurallarına riayet etmekle mümkündür.

Kaynakça

- Ayer, A.J. (1956). *The Problem of Knowledge*. Harmondsworth, Middlesex.
- Başdemir, H. Y. (ed.) (2011). *Epistemoloji: Temel Metinler*. Ankara: Hititkitap Yayınevi.
- Çüçen, A. K. (2012). *Klasik Mantık*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Emiroğlu, İ. (2013). *Klasik Mantık*. Ankara: Elis Yayınları.
- Gettier, E. L. (1963). Is Justified True Belief Knowledge?. *Analysis*, 23(6), 121-123.
- Goldman, A. (1986). *Epistemology and Cognition*, Cambridge: Harvard.
- Grunberg, T. (1999). Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 97-104.
- Öktem, Ü. (2003). John Locke ve George Berkeley'in Kesin Bilgi Anlayışı. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43(2), 133-149.
- Platon (2009). *Diyaloglar (Theaitetos)*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Putnam, H. (2000). "Why Reason Cannot be Naturalized?" *Epistemology: An Anthology*. Mass: Blachwell Publishers.
- Tanrıverdi, H. (2012). *İnancın Rasyonelliği Sorunu*. Gümüşhane: Afşar Matbaası.
- Tepe, H. (2016). *Platon'dan Habermas'a Felsefede Doğruluk ya da Hakikat*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.